

Област Ямбол

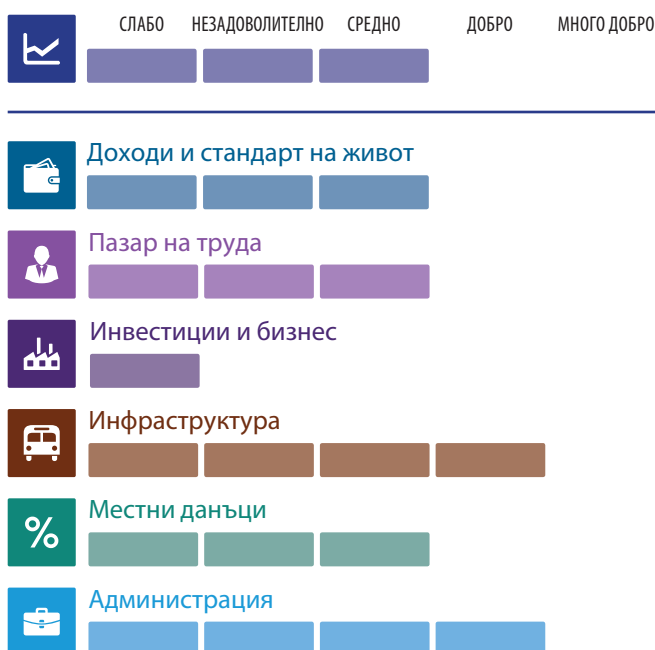
► Население (2023)	106 320
► Територия (кв.км)	3355
► Брой на населените места	109
► Дял на населението в градовете (%)	69,9

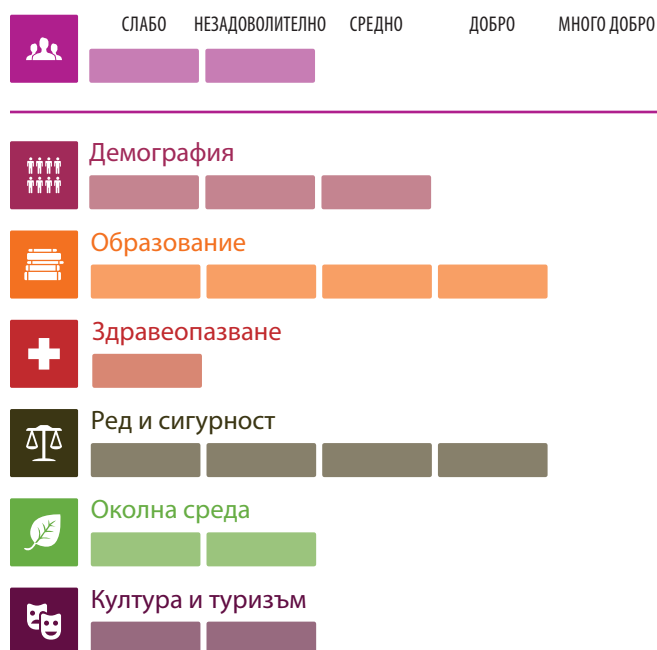
Брутният вътрешен продукт, доходите и пенсиите в област Ямбол продължават да нарастват. Делът на трудоспособното население в областта е един от най-ниските в страната. Инвестиционната активност остава слаба. Ямбол се характеризира с висока гъстота на пътната мрежа, но железопътната мрежа е сред най-слабо развитите в страната. Усреднените нива на местните данъци са близки до средните. Самооценките на администрациите в област Ямбол за развитието на електронното правителство и за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ се повишават.

Както естественият, така и механичният прираст в областта са неблагоприятни. Представянето на учениците не е сред добрите, но се отчита подобрене спрямо останалите области. Здравеопазването страда от нисък относителен брой на лекарите специалисти, както и от ограничена леглова база в болниците. Натовареността на местните съдии в областта е значително по-слаба от средната за страната, но правораздаването е сравнително бавно. Обемът на образуванияте битови отпадъци е нисък. Туризмът е изключително слабо застъпен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Брутният вътрешен продукт в област Ямбол продължава да нараства и достига 15,8 хил. лв. на човек от населението през 2022 година.

Стабилно остава и увеличаването на доходите и на пенсиите. Средната брутна годишна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение е 16,5 хил. лв. (при 21,2 хил. лв. в страната). Средната месечна пенсия е 763 лв. (при 784 лв. в страната).

След няколко години на спад нивото на бедност в областта се повишава през 2023 година. Делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, достига 26,7% (при 20,6% в страната). Подходното неравенство остава под средното за страната.

Пазар на труда

Делът на трудоспособното население в областта е един от най-ниските в страната (само преди този в област Видин) през 2023 година. Заетостта се повишава, а безработицата – намалява. Коефициентът на заетост достига 74,8% (при 76,2% в страната), а този на безработицата – 5,1% (при 5,3% в страната).

Предизвикателство за пазара на труда остава образователният статус на работната сила, въпреки че през 2023 г. се наблюдава известно подобрение. Делът на населението на възраст 25–64 години с основно и по-ниско образование намалява до 19% (при 15% в страната), а на това с висше образование се повишава до 20% (при 31% в страната).

Инвестиции и бизнес

През 2022 г. инвестиционната активност в област Ямбол остава ниска. Заради сравнително голямата тежест на преработващата промишленост Ямбол е сред областите с относително малък брой предприятия – 59 на хиляда души от населението (при 70 на хиляда души в страната). Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи се увеличават значително – до 2,8 хил. лв. на човек. Ръстът на преките чуждестранни инвестиции обаче е по-скоро символичен и те остават сред най-ниските в страната – 476 евро на човек (при 4,5 хил. евро на човек в страната). Произведената продукция нараства бързо и достига 92,0 хил. лв. на нает. Делът на приходите от износ в нетните приходи от продажби намалява и остава сравнително нисък – 24% (при 29% в страната).

Разходите за научноизследователска и развойна дейност в областта са сравнително ниски спрямо населението.

При усвояването на европейски средства се наблюдава ръст и те все повече се приближават до средните стойности за страната. Към 30 юни 2024 г. стойността на изпла-

тените суми на бенефициенти по оперативните програми в област Ямбол е 3132 лв. човек от населението (при 3175 лв. в страната). В рамките на областта най-много средства усвоява община Болярово.

Инфраструктура

Ямбол се характеризира с висока гъстота на пътната мрежа, но железопътната мрежа е сред най-слабо развитите в страната (след област Добрич). Делът на първокласните пътища и магистралите е над средния за страната – 21% (при 19% в страната) и през 2023 година. Качеството на пътищата в областта е под средното за страната и през 2023 г. делът на пътната настилка в добро състояние намалява до 29%, изоставайки значително от средния за страната (40%). Достъпът на домакинствата до интернет намалява и е сравнително нисък и през 2023 година.

Няма значими промени в дела на населението с достъп до обществена канализация и той остава под средния за страната и през 2022 г. – 71% (при 75% в страната). Същевременно делът на домакинствата, чиято канализация е свързана с пречиствателна станция, е над средния – 69% (при 67% в страната).

Местни данъци

Усреднените нива на местните данъци в област Ямбол и през 2024 г. са близки до средните в страната. Сред разглежданите данъци по-високи от средните са единствено тези върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица, макар и с много малко. Същевременно ставките върху търговията на дребно остават доста под средните. Размерът на данъчната ставка за търговия на дребно средно за област Ямбол е 8,17 лв. на кв. м (при 13,09 лв. на кв. м в страната).

В рамките на областта най-високи са средните данъци в община Ямбол, а най-ниски – в община Елхово.

Администрация

Самооценките на администрациите в област Ямбол за развитието на електронното правителство и за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ се повишават през 2024 г. и са над средните за страната. Рейтингът за прозрачност в работата на органите на местното самоуправление обаче намалява и е под средния с оценка 68,8% в областта при 69,3% в страната.

Делът на собствените от общите приходи на общините в областта през 2023 г. е 21% (при 27% в страната), а покритието на общинските разходи с местни приходи е 64% (при 74% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■

Демография ■■■■

Както естественият, така и механичният прираст в областта са неблагоприятни спрямо средните за страната и през 2023 година. Коефициентът на естествен прираст е $-9,0\text{‰}$ (при $-6,8\text{‰}$ в страната). Този на механичния прираст също е отрицателен ($-0,9\text{‰}$).

Делът на децата до 4-годишна възраст е по-висок от средния – $4,8\%$ в областта при $4,5\%$ в страната, но и този на населението над 65 години също е сравнително висок – $26,8\%$ (при $23,8\%$ в страната).

Гъстотата на населението в урбанизираните територии е значително по-нисък от средния – 680 души на кв. км в областта при 1221 души на кв. км в страната.

Образование ■■■■

Делът на децата в детските градини остава сравнително нисък и през 2023 година. Коефициентът на записване на учениците в V–VII клас обаче е близък до средния. Делът на второгодишниците е висок. Съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика е сравнително голямо, особено в секторите на промишлеността и селското стопанство.

Представянето на учениците от областта бележи подобрение спрямо останалите области през 2024 година. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас е 40,4 т. (при 42,9 т. в страната). Успехът на матурата по български език и литература е „Добър“ 4,25 (при „Добър“ 4,30 в страната), а делът на слабите оценки е нисък – $7,1\%$ (при $8,7\%$ в страната), което поставя областта на четвърто място по този показател (след столицата, Смолян и Перник).

Броят на студентите в областта спрямо населението намалява в унисон със свиването им в страната и достига 6 на хиляда души от населението (при 30 на хиляда души в страната).

Здравеопазване ■■

Слабото представяне на областта в сферата на здравеопазването е обусловено преди всичко от ниския относителен брой на лекарите специалисти (само преди този в област Кърджали), ограничената леглова база в болниците, както и от високия коефициент на детска смъртност през 2023 г. ($8,5\text{‰}$ при $4,9\text{‰}$ в страната). Същевременно броят на общопрактикуващите лекари в областта е близък до средния за страната спрямо населението. Продължителността на живота на жителите на областта изостава от средната за страната с малко над една година. Броят на леглата в местните многопрофилни болници нараства, но остава сравнително нисък – 3,9 на хиляда души (при 6,1 на хиляда души в страната). Използваемостта им също е по-ниска от средната.

Делът на здравноосигурените се повишава, но все още е под средния за страната. По-ограничена е и аптечната мрежа в областта.

Ред и сигурност ■■■■

Натовареността на съдиите в област Ямбол е значително по-ниска от средната за страната, а правораздаването е сравнително бързо. През 2023 г. един местен съдия в Административния съд разглежда средно по 10,1 дела месечно (при 14,8 дела на съдия в страната), а в Окръжния съд – 12,7 дела месечно (при 14,4 дела на съдия в страната). Делът на гражданските дела, приключили в 3-месечен срок, е 84% (при 65% в страната), на административните – 84% (при 72% в страната), а на наказателните – 91% (колкото и в страната).

Броят на престъпленията в областта е близък, макар и над средния, а разкриваемостта им е относително висока. През 2023 г. регистрираните престъпления срещу личността и собствеността са 11,5 на хиляда души от населението (при 11,3 на хиляда души в страната). Разкриваемостта им е 67% (при 53% в страната). Броят на полицайте спрямо населението е над средния за страната.

Околна среда ■■

Образувателните битови отпадъци в областта са относително малко, а управлението им – сравнително добро. През 2022 г. в областта са образувани 417 кг отпадъци на човек (при 488 кг на човек в страната), а 88% от тях се предават за третиране и рециклиране (при 76% в страната).

Делът на горската територия е нисък (15% при 33% в страната), но и този на нарушената е ограничен ($0,2\%$ при $0,4\%$ в страната). Инсталираните ВЕИ мощности са над средните за страната спрямо населението.

Индексът на нуждата от охлаждане в областта е най-високият в страната. Същевременно използването на питейна вода от домакинствата е сравнително малко.

Култура и туризъм ■■

Посещенията в кината достигат до 449 на хиляда души от населението (при 684 на хиляда души в страната), а на библиотеките – 471 на хиляда души (при 679 на хиляда души в страната). Относителният брой на посещенията на музеите е сред най-ниските в страната, макар че през 2023 г. нараства до 189 на хиляда души (при 770 на хиляда души в страната). Сред разглежданите индикатори в тази сфера единствено броят на посещенията на местните театри спрямо населението е по-висок от средния – 358 на хиляда души в областта при 349 на хиляда души в страната.

Туризмът е изключително слабо застъпен. Броят на леглата в местата за настаняване е 7 на хиляда души (при 56 на хиляда души в страната) през 2023 година. Реализираните нощувки пък са 452 на хиляда души (при 4167 на хиляда души в страната).

Ключови показатели за област Ямбол

Индикатори на икономическото развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	12 617	15 805	n.a.	25 956
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	14 779	16 472	n.a.	21 242
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	24,0	20,2	26,7	20,6
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	56,1	54,2	54,1	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	67,3	73,7	74,8	76,2
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	5,5	5,4	5,1	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	20,6	21,8	18,6	14,8
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	23,0	19,7	20,0	30,5
Произведена продукция (лв./нает)	73 402	91 955	n.a.	122 377
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2165	2755	n.a.	4257
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	396	476	n.a.	4544
Дял на населението в селища с обществена канализация (%)	70,9	71,5	n.a.	75,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	36,3	30,4	29,5	40,4
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	93,2	87,2	64,0	74,1
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	72,5	72,4	68,8	69,3

Индикатори на социалното развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	–11,5	–9,0	–6,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	–0,4	–0,9	6,4
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,79	3,79	4,25	4,30
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	30,7	30,8	40,4	42,9
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	89,1	90,0	89,3	89,9
Средна продължителност на живота (години)***	72,3	71,5	72,4	73,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	88,6	92,6	93,1	95,0
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1733	1662	1696	1701
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	10,0	11,0	11,5	11,3
Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%)	82	88	91	91
Използвана питейна вода от домакинствата от Вик (литър/човек/ден)	87	90	n.a.	103
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	371	417	n.a.	488
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	91	88	n.a.	76
Посещения в кината на хиляда души от населението	130	391	449	684
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	240	437	452	4167

* Данните за 2023 г. са включени в изследването от 2024 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2023/2024 година, а матурите са проведени през 2024 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.